

QOZOQ TILI VA ADABIYOTINI O'QITISHDA TALABALAR KOGNITIV FAOLIYATNI FAOLLASHTIRISH TA'LIMNING MUHIM OMILIDIR

Nurkeldi Abdurashid o'g'li Jarasbaev

Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada qozoq tili va adabiyotini o'qitishda talabalar kognitiv faoliyatni faollashtirish ta'limning muhim omilari haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: qozoq til, kognitiv faoliyat, pedagogika, ta'lim, maorif.

STUDENTS IN TEACHING KAZAKH LANGUAGE AND LITERATURE ACTIVATION OF COGNITIVE ACTIVITY IS AN IMPORTANT FACTOR OF EDUCATION

Nurkeldi Abdurashid ogli Jarasbaev

Teacher of Chirchik State Pedagogical Institute of Tashkent region

ABSTRACT

This article discusses the important factors of education in the activation of cognitive activity of students in the teaching of the Kazakh language and literature.

Keywords: Kazakh language, cognitive activity, pedagogy, education, education.

KIRISH

Ona tilini o'qitishning maqsadlaridan biri bolalarni muntazam ravishda gapirishga o'rgatish, ona tilining til vositalaridan sifatli foydalanishni o'rgatishdir.

Ona tili tuprog'ida o'sib chiqadigan va havodan nafas olmaydigan san'at ham, bilim ham hayotga qodir emas. Xalq o'zining asrlik merosini avloddan-avlodga, avvalo, o'z ona tilida etkazmoqda. Shuning uchun ona tilini bilmasdan milliy madaniyatni egallash mumkin emas. Ona tili nafaqat maktabda fan sifatida o'qitiladi, balki boshqa barcha fanlarni o'qitishda va barcha o'quv va ijtimoiy ishlarda ishtirok etishning asosiy vositasi bo'lib xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyayev o'z nutqida shunday dedi: Bizning oldimizda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini, o'qitishning yangi

usullarini joriy etish borasida juda dolzarb vazifalar turganligini yaxshi bilamiz va biz ularni hal qilish uchun doimiy ravishda ishlaydi. "

Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi siyosatining asosiy vazifalaridan biri sog'lom va etuk avlodni tarbiyalash, yoshlarimizni milliy va umuminsoniy qadriyatlar, Markaziy Osiyo respublikalari tarixining uyg'unligi ruhida tarbiyalashdir.

Ta'lim tizimidagi o'zgarishlar, ijod erkinligi, demokratik tabiat ta'lim muassasalari va o'qituvchilar zimmasiga katta tanlov mas'uliyatini yuklaydi. Avvalgidek, bilimlarning mazmuni predmetli bilimlar to'plami emas, ammo endi bilim natijasi o'quv maqsadlarini birgalikda hal qilishda, o'quv jarayonini to'g'ri tashkil qilish qobiliyatida namoyon bo'ladi. Ta'limning maqsadi - bugungi o'zgaruvchan dunyoda olgan bilimlari asosida o'zini namoyon qila oladigan, rivojlantira oladigan, axloqiy jihatdan to'g'ri qarorlar qabul qiladigan, yuksak milliy ongga ega, bilimli, madaniyatli, ijtimoiy jihatdan barkamol, ijodiy shaxsni rivojlantirish. Shuning uchun zamonaviy ta'limda ijtimoiy va kasbiy muhitda o'z malakasini namoyish eta oladigan, o'z bilimlaridan foydalana oladigan va o'z nuqtai nazarini ifoda eta oladigan, mustaqil harakat qila oladigan intellektual model birinchi o'rinda turadi. Shuning uchun mavjud o'qitish usullarini yangi pedagogik texnologiyalarga o'tkazish zarurati tug'iladi. Ya'ni, ijtimoiy amaliyotning barcha elementlari (metodlari) bugungi o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari bilan birlashganda, bilim mazmuni yangi xususiyat kasb etadi, uslubiy tizimga aylanadi. Taniqli nemis o'qituvchisi Adolf Disterverg "yomon o'qituvchi haqiqatni o'z darajasiga etkazadi, yaxshi o'qituvchi esa shogirdlarini haqiqatga erishishga o'rgatadi" deb aytgan.

Qozoq tili darslarida turli xil mashqlarni bajarish, kesma materiallar, shtamp kartalar bilan ishlash, gaplar tuzish, hikoya tuzish, lug'atlar bilan ishlash tayinlangan. Masalan, o'qituvchi grammatik tahlil qilish uchun so'z, jumla yoki matn beradi. Reja tuzadi (avval og'zaki, keyin yozma ravishda). Garchi bunday mashqlarni bolalar o'zlari bajaradigan bo'lsalar-da, ularni qanday bajarish kerakligi ko'rsatib beriladi va oldindan tayyorlanadi. Bolalar birin-ketin bir topshiriqni bajaradilar, ular o'zlarining ishlarini o'zlari tekshiradilar va o'qituvchiga qanday qilib buni amalga oshirganligini aytib berishadi. Asosan, qozoq tili darslaridagi barcha mashqlar talabalarning mustaqil ishlashi uchun mo'ljallangan. Biroq, mashq tushunchasi o'quvchilarni o'z-o'zidan ishlashga o'rgatishdan ko'ra kengroq. Mashqlar - bu o'qituvchi rahbarligida bajariladigan, o'quvchilar tomonidan olingan bilimlarni mustahkamlashga qaratilgan butun amaliy ish. Mashg'ulotlar uchun vaqt chegarasi yo'q. Mustaqil ishlash uchun talabalarga ma'lum vaqt beriladi. Bu ish orqali siz talabalarning qozoq tili grammatikasini qay darajada o'zlashtirganligini aniqlashingiz mumkin.

Tilshunoslikning otasi Ahmet Baytursinov "Maktabning ruhi - o'qituvchi" deganlaridek, davlat tilidan dars beradigan o'qituvchi har bir darsga ijodiy tayyorlanishi kerak. Asosiy maqsad juda ko'p izlanishlar olib borish, tayyorlash, ko'rgazmali qurollardan, dasturlardan, qo'shimcha adabiyotlardan foydalanish. Qozoq tili mutaxassislarining ishbilarmonligi, bilim va ko'nikmalari juda muhimdir. Hozirgi vaqtda jahon ta'limi makoniga intilish bilan bog'liq ravishda ta'lim sohasida olib borilayotgan sa'y-harakatlar maktab o'quvchilarining mustaqilligini, qiziquvchanligini, faolligini rivojlantirish va o'z bilim va ko'nikmalarini yangi vaziyatlarda qo'llashga o'rgatish zarurati tug'dirmoqda. Ijodkor bo'lish orqali o'qituvchi ta'lim sifatini yaxshilaydi, o'quvchining quyidagi shaxsiy xususiyatlarini kengaytiradi. Bu aql-zakovatni, izlanuvchanlikni, mehnatsevarlikni, ilhomni, faollikni, qiziqishni, pozitsiyani kuchaytiradi. Yaxshi tilshunos bilim tarkibi va tuzilishini, ta'lim sifatini ta'minlash yo'llarini belgilaydi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Bugungi dunyoda yoshlar xalqaro standartlarga muvofiq axborot texnologiyalari bilan bog'liq yangi ta'limga juda muhtoj - dedi u o'qituvchilar oldiga qo'yilgan vazifalarni tahlil qilib. Eng raqobatdosh jamiyatga kirishni maqsad qilgan mamlakat ta'limi sohasida samarali tadqiqotlar boshlanib bormoqda. Zamonaviy talablar, bugungi tezkor hayot sur'ati o'qituvchilar oldiga alohida va mas'uliyatli talablarni qo'yadi.

Maqsadga erishishda talaba va o'qituvchining tizimli, kontseptual, me'yoriy, ob'ektiv, ko'p qirrali harakatlari. Qozog'istonda xizmat ko'rsatgan o'qituvchi, SSSR Davlat mukofoti sovrindori, Qozog'iston Respublikasi pedagogika fanlari akademiyasining akademigi Kanipa Bitiboeva - sanoqli haqiqiy o'qituvchilardan biri, adabiyotni o'qitishning keng, noyob tizimini shakllantirgan haqiqiy o'qituvchi. O'qituvchining fikrlash, mulohaza yuritish, fikrlash texnologiyasi talabalarning mustaqil izlanishlari va tadqiqot ishlari hamda adabiy aytsa, fikrlash, dialogik suhbat, muammolarni echish, izlash kabi samarali usullarga asoslanadi. Loyihalash, modellashtirish, o'quvchilarni mustaqil ravishda yangi mahsulotlarni yaratishga yo'naltirish o'qituvchi texnologiyasining asosiy oltin ustunidir. Ularning barchasida talaba individual, individual sub'ekt sifatida qabul qilinadi. Bizning bugungi asosiy maqsadimiz - tilni hurmat qiladigan, madaniyatini rivojlantiradigan, yo'limizni davom ettiradigan va takomillashtiradigan fuqarolarni tayyorlash. Buning uchun biz tilimizni milliy boylik, adabiyotimizni esa san'at sifatida o'rgatishimiz kerak, - deydi o'qituvchi.

O'qituvchining asosiy printsiplari - bu yuzma-yuz suhbatlashish, mulohazali suhbat, fikr erkinligi, o'quvchilarga o'z mehnati orqali bilim olishlari uchun sharoit yaratish, ta'lim tizimini chuqurlashtirish, uni o'zlashtirishning samarali usullarini izlash. O'qituvchi oldindan topshiriq beradi va yangi mavzu haqida o'ylaydi va u butun dars davomida asosiy rol o'ynaydi. Uy vazifasi, yangi darslar, ularni tasdiqlash, umumlashtirish bosqichlari yaxlit holda ko'rib chiqiladi. Dars davomida har bir bosqichda talabalar belgilangan ulkan maqsadlarga erishish yo'llari to'g'risida tizimli fikr yuritadilar; fikrlash harakatlari orqali amalga oshiriladi.

Adabiyotni o'qitish printsiplari fikrlash, fikrlash, mulohaza yuritish, bir qarorga kelish falsafasidan iborat. Fikrlashni o'qituvchi, fikrlashni talaba, fikrlashni o'qituvchi (fikrlaydigan o'quvchini rag'batlantirish) amalga oshiradi va qaror qabul qilishni talaba amalga oshiradi. O'qituvchi amaliyotining yana bir xususiyati shundaki, o'quvchilar darsga o'zlarining maqsadlarini qo'yadilar. O'qituvchi diagnostika va bashorat qilish uchun foydalanadi. Uning dars rejasi talaba-sub'ektning erkinligiga yo'l ochadi va talabaning ham, o'qituvchining ham harakatlari yakuniy natijaga erishish uchun samarali mehnatga aylanadi. Taniqli o'qituvchi K. Bitiboyeva shunday deydi: Bizning maqsadimiz mashg'ulotni mashaqqatli o'tkazish: o'quvchilarni darsga tinglovchilar sifatida emas, balki mehnatsevar, o'z-o'zini o'qituvchi (o'z-o'zini ish bilan ta'minlaydigan) sifatida jalb qilish. Ular sharhlovchilar, qizg'in bahs-munozaralar ishtirokchilari, badiiy asarga o'z munosabatini, estetik didini rivojlantirayotgan fuqarolardir. Shuning uchun ularni doimiy ravishda sinfda izlash kerak. Bo'sh, darslarga befarq, faqat ijrochi, faqat takrorlashga tayyor o'quvchi yo'q. O'qituvchi ham, talaba ham izlovchilar, novatorlar, kasaba uyushma darajasida.

Shuning uchun maktabda til va adabiyotni o'qitishda o'qituvchilar oldida o'quvchilarni axloqiy tarbiyalash, millatning ma'naviy sohasini shakllantirish, ularning adabiyotga bo'lgan ishtiyoqini uyg'otish, go'zallikni jalb qilish, ijodkorlikni oshirish, fikrlashni rivojlantirish, lug'at va til.

Albatta, buni mamlakat mustaqilligi bilan bog'liq holda xalqimizning tili, madaniy va ma'naviy xazinalarini puxta egallagan bilimli, ishbilarmon avlodni tarbiyalash zaruriyatidan kelib chiqadigan davr talabi deb tushunish kerak.

O'qituvchi tomonidan o'tkaziladigan har bir dars o'quvchining shaxs sifatida rivojlanishida asosiy rol o'ynaydi. Talabalarning bilim sifati o'qituvchining o'qitish mahoratiga va yangi texnologiyalardan samarali foydalanish qobiliyatiga, ya'ni kasbiy kompetentsiyaga bog'liq. Maktabda o'qitiladigan har bir fan o'quvchi uchun alohida o'rin tutadi. O'quvchining fanga bo'lgan qiziqishini oshirish uchun har bir darsni to'g'ri

tashkil etish, pedagogik mahoratni doimiy ravishda yangilab borish har bir o'qituvchining vazifasi bo'lishi kerak. U:

- kundalik darslarni hayratlanarli tarzda o'tkazish (ayniqsa darsning kirish qismini maxsus tashkil etish, misli ko'rilmagan o'yinlar, krossvordlar, jumboqlardan foydalanish, muammoli o'rganish, hayot bilan uyg'unlashish, har bir o'quvchining ijodiy ishlashi uchun sharoit yaratish);

- Qiyin mantiqni keltiring, majmuani jozibali, o'ta sezgir tarzda ifodalang;

- Qisqa, asosli versiyani o'rgatish.

Va o'qitish sifatini oshirishda o'qituvchi:

yangi didaktik usullarni qo'llash,

darslarning turi va usullarini o'zgartirish.

talabalarning bilim, ko'nikma va yutuqlarini rivojlantirish

Talabalarining musobaqalarda, olimpiadalarda, ilmiy konferentsiyalarda ishtirokini faollashtirish.

O'qitish va aqliy rivojlanish esa yagona pedagogik jarayondir. Ta'lim ishlari bolaning harakatlari va qobiliyatlarini shakllantiradi. Biroq, inson 100% tug'ma emas, u yurish, tajriba to'plash, ishlash, fikrlash qobiliyatiga ega bo'ladi. Olimlarning fikriga ko'ra, 3% iqtidorli, 15% iqtidorli, 15% i past malakali va 67% oddiy.

Sinfdagi bitta o'quvchining aqlli, zukko, eng zo'r ekanligi, ba'zi bolalarning o'quv materialiga nisbatan sust va diqqatli bo'lishlari ham qobiliyatning rivojlanishi va etukligiga bog'liqdir. Adabiyot mavzusini o'rganish aql va xotira, sezgirlik va rivojlangan estetik hushyorlik, ifodali o'qish, ravon nutq, fikrlarni qiziqarli tarzda etkazish kabi belgilar va ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. Masalan, musiqani istagan bola eshitish qobiliyatiga, rasm chizishni yaxshi ko'radigan o'quvchi ko'rish qobiliyatiga ega ekanligi ma'lum. Shuning uchun, agar u igna singari bo'lsa ham, talabani o'rganish istagi va qobiliyatini namoyon etsa ham, talabani to'g'ri kanalga qo'yish kerak. Til va adabiyot darslarida asosiy usullardan biri bu o'quvchilarning bilim faolligini oshirish - tabaqalashtirilgan o'rganish, rivojlantiruvchi ta'lim, muammolarni hal qilish orqali o'rganish, hayotni hayot bilan birlashtirish, har bir talabaning ijodiy ishlashi uchun sharoit yaratishdir. Shuning uchun har bir darsning asosiy vazifasi o'quvchining bilim qobiliyatini rivojlantirishdir. Buning uchun quyidagilarni ko'rib chiqing:

- Talabaning materialni idrok etish xususiyatlarini hisobga oling.
- Ta'lim jarayonida oshkoralik, erkinlik.
- talaba shaxsini shakllantirish
- individual o'quv jarayonini tashkil etish.
- Kognitiv qobiliyatni oshirish usullari:

- Axborotni hayot bilan birlashtirish
- Muammoli vaziyatni yaratish.
- Adabiy, ilmiy va ommabop adabiyotlardan foydalanish qobiliyati
- solishtirish, tahlil qilish, xulosa qilishni o'rganish
- fan va texnologiyalarni rivojlantirish.

Yuqori sinflarda har bir fan o'quvchilarga, shu jumladan qozoq tili va adabiyoti uchun juda ko'p bilimga ega. Ongli ravishda o'rganish tamoyilini o'quvchilarni bilim tarbiyasidagi birinchi qadam deb atash mumkin, chunki adabiyotni o'qitish jarayonida tarbiyaviy vazifalar ham hal etilishi ma'lum.

Adabiy asarlarni o'rganishda onglik talabalarning dunyoqarashi va xulq-atvorini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Talabaning tabiat hodisalari, ijtimoiy hayot tabiati va qonuniyatlarini chuqur anglash bo'yicha o'z bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishdagi har bir qadami uning dunyoqarashini kengaytiradi. Shuning uchun har doim mavzuga oid qiziqarli hikoyalar, shoir va yozuvchilar hayotidan qo'shimcha ma'lumotlar, xotiralar, tarixiy va hujjatli hikoyalarni qiziqarli tarzda aytib berish yoki talabalar bilan ular bilan tanishishni maslahat berish zarur.

Bunday ishlar ularning mavzuga bo'lgan qiziqishini oshiradi, adabiy asarlarni o'qiydi, biografiya xotiralarini izlaydi, bola hayotining talabiga aylanadi va shu bilan uning fuqarolik rivojlanishiga ta'sir qiladi. Kognitiv ta'limning asosiy vositasi - o'quvchilarni adabiy asarlar jarayonida ijodiy ishlarga jalb qilish, ularni turli xil hodisalar, hodisalar, inson xatti-harakatlaridagi farqlarni kuzatish va xulosa chiqarishga o'rgatish. Yuqori sinflarda o'quvchilarning badiiy asar haqidagi tasavvurlari ularning yoshiga ham bog'liqdir. Ushbu yoshdagi odamlar o'zlarini erkin his qilishadi. Har bir bolaning o'ziga xos sevimli janri va mavzusi bor. U o'qiganlariga tanqidiy munosabatda bo'lib, uni hayotni anglash vositasi deb biladi, shuning uchun u o'z savollariga javob izlaydi, ba'zan esa ularni topadi.

Masalan, 9-sinf adabiyoti mavzusini olaylik - suvga cho'mgan qozoqlarning hayoti, urf-odatlar, axloq, vatanparvarligi, estetik qadriyatlarini bilish uchun aniq boshlanish. Bir yildan beri qandaydir og'zaki adabiyotni ichib yurgan "Aytis" bo'limiga talaba kelganida, u qanday qilib shoir bo'lganini sezmadi. Debatlar darslarining o'ziga xos xususiyatlari yoki "Birjan va Sora" bahslari davomida talabalarni qidirishda "Janboota", "O'g'irlangan shayder", "Laylim shirak" qo'shiqlarining tarixini o'rganish ham darsning tarbiyaviy ahamiyatini ochib beradi.

10-sinf mavzularida ko'plab bilim darslari mavjud. Maktublarida Cho'kanning o'z mamlakatiga bo'lgan mehr-muhabbati va mehrini ko'rgan bolalar, uning sayohat

haqidagi hikoyalarining dunyoqarashiga qoyil qoladilar, Cho'kan haqidagi adabiy asarlarni topadilar va to'plamni ishtiyoq bilan o'qiydilar.

Abayning har bir she'ri dunyo eshigiga o'xshaydi. Abay she'rlarini mavzular bo'yicha guruhlash orqali ular Venn diagrammasi va modellashtirishdan oqilona foydalanadilar, ba'zida o'zlari uchun "yangiliklarni" ochib beradilar, o'zlari bir pog'ona ko'tarilganga o'xshaydi. Ba'zi talabalar nafaqat asarni sarhisob qilishadi, balki o'qiganlarini boshqalarga aytib berish orqali o'z fikr doiralarini kengaytiradilar.

11-sinf o'quvchilari uchun kognitiv ta'limning asoslari noan'anaviy darslar bilan bog'liq holda amalga oshiriladi. Seminar, matbuot anjumanlari va ba'zida talabalarning o'z darslari ularga qo'shimcha ma'lumot berish bilan birga, hayotga boshqacha qarashga o'rgatadi. Bundan tashqari, 9-10 sinflar uchun qozoq tili darslarida rasmiy hujjatlar yaratishni o'rganish ham kognitiv ta'lim beradi. Har bir hujjatning tafsilotlari joyida ekanligini, har bir interval to'g'ri saqlanishini bilish, Prezidentimiz yoshlar haqida aytganidek, mamlakat kelajagi uchun g'amxo'rlik qilayotgan har bir fuqaroning rasmiy hujjatni erkin egallashiga imkon beradi.

Qozoq tili darslarida so'zlar va jummalarni, doimiy iboralar va matnlarni o'rganish uchun o'quvchini fikrlashga, o'z fikrlarini til orqali aniq, ravshan va ravon bayon qilishga yo'naltirish uchun o'qituvchi tomonidan juda ko'p izlanishlar talab etiladi. . Shu munosabat bilan ta'kidlash joizki, Kanipa Bitibayevaning "Fikrlash - o'qituvchidan, fikrlash - o'quvchidan, fikrlash - o'qituvchidan, qaror qabul qilish - talabadan" degan fikri psixologik jihatdan to'g'ri. Chunki bilish jarayoni o'qituvchi va o'quvchining o'zaro aloqasi orqali amalga oshiriladi.

Qozoq tili va adabiyotini o'qitishda o'quvchilarning bilim faolligini faollashtirish bilimlarning mazmunini chuqurlashtiradi, ijtimoiy hayot va fan va ta'limni birlashtirish orqali talabaning dunyoqarashini kengaytiradi, o'z fikrlarini shakllantirishga o'rgatadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, o'quv jarayonining samaradorligi o'qituvchining o'qitish mahoratiga, darsni qiziqarli va diqqatli o'tkaza olish qobiliyatiga bog'liq, talabalar o'zlari o'rganishni o'rganadilar. Har qanday yangi usullar har bir o'quvchini o'zi o'rganishga, ijodiy ishlashga, xulosa chiqarishga, nutq madaniyatini rivojlantirishga, ta'lim sifatini oshirishga undaydi. Darsda o'quv texnologiyalaridan foydalanish nafaqat o'quvchilarning bilim sifatini oshiribgina qolmay, balki ularning shaxs sifatida rivojlanishiga ta'sir qiladi. Shubhasiz, agar biz yangi sharoitlardan kelib chiqib, o'z sharoitlariga mos usullardan foydalanishni tanlasak, farzandlarimizga ta'lim berishdan foyda ko'rishimiz mumkin.

Ona tili tuprog'ida o'sib chiqadigan va havodan nafas olmaydigan san'at ham, bilim ham hayotga qodir emas. Xalq o'zining asrluk merosini avloddan-avlodga, avvalo, o'z ona tilida etkazmoqda. Shuning uchun ona tilini bilmasdan milliy madaniyatni egallash mumkin emas. Shunday ekan, kelinglar, ota-bobolarimizning amrlariga rioya qilaylik va ajdodlarimiz merosiga sodiq bo'laylik.

REFERENCES

1. Sh.M.Mirziyayev. Kitob mahsulotlarini bosib chiqarish va tarqatish tizimini rivojlantirish to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 13 sentyabrdagi PK-3271-sonli qarori.
2. Abdireymova T. Qozoq tilini muammoli o'rganishning samarali usullari. Nokis. 2009 yil.
3. Abduvalitov E. Qozoq adabiyotini o'qitish metodikasi (darslik). Toshkent, 2008 yil.
4. Bitiboyeva K. O. Adabiyotni o'qitishning innovatsion texnologiyasi. Ust-Kamenogorsk, 2002 yil.
5. Isabaev A. Qozoq tilini o'qitishning didaktik asoslari. Olmaota, Qozon universiteti nashriyoti, 1993 y.
6. Isabaev A. Qozoq tilini o'qitish metodikasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2003 yil.
7. Beysenbaeva A. Ta'lim jarayonini fanlararo aloqa asosida tashkil etish. Olmaota - 1995 yil.
8. Konyratbaev A. Adabiyotni o'qitish metodikasi. Olmaota - 1990 yil.
9. Kdyrova GG O'qitishning yangi texnologik usullaridan foydalanish sifatli ta'limning asosidir. - // Ta'lim №3. - 2017 yil.
10. Raximjonov K.A. Qozoq tilidagi innovatsion tashabbuslar. - // Ta'lim. №2. - 2015 yil